

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Горлівський інститут іноземних мов
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Криворізький державний педагогічний університет
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

**«ЛІТЕРАТУРА, ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА
У РАКУРСАХ ВЗАЄМОДІЇ»**

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції**

9 листопада 2023 року

До 75-річчя Горлівського інституту іноземних мов

**Дніпро
2023**

**УДК 82+159.9+305+37+81
Л64**

Друкується за рішенням вченої ради
Горлівського інституту іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(протокол № 4 від 22. 11. 2023 р.)

Рецензенти:

д. філол. наук Н. В. Дьячок,
к. псих. наук І. Ю. Остополець

Редколегія:

д. філол. наук С. А. Комаров (головний редактор)
к. філол. наук І. О. Скляр (відповідальний редактор)
к. псих. наук Т. В. Борозенцева (відповідальний редактор)
к. пед. наук Н. А. Несторук (відповідальний редактор)
к. пед. наук Н. Г. Кошелева
к. філол. наук Є. М. Беліцька
д. філол. наук Я. Ю. Голобородько
д. філол. наук Т. М. Марченко
к. філол. наук Л. В. Суховецька

Л64 Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 9 листопада 2023 р.). Дніпро: ГПМ ДВНЗ «ДДПУ», 2023. 340 с.

У збірнику друкуються матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії», яка відбулася 9 листопада 2023 року.

Для наукових робітників, аспірантів, студентів, які здійснюють розвідки у галузі гуманітарних і суспільних наук.

УДК 82+159.9+305+37+81
© ГПМ, 2023

1. Бердяєв Н. Національність і людство. *Сучасність*. 1993. № 1. С. 154–157.
2. Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі): навч. посіб. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2014. 448 с.
3. Ледняк Ю. В. Виховні можливості фольклору Донбасу. *Теоретичні питання освіти та виховання : збірник наукових праць*. Вип. 12. Київ: Вид. центр КДЛУ, 2000. С. 58–61.
4. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка: навч. посібник. Київ: ІСДО, 1996. 288 с.
5. Скиба О. В. Весільний фольклор Луганщини в науковій інтерпретації: монографія. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 204 с.

УДК 37.032:378(043)

І. О. Скляр
Дніпро

ІНГІБІТОРИ КРЕАТИВНОСТІ ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗВО

Креативність і критичне мислення – це два різні, але взаємопов'язані когнітивні процеси. Вони ж є ключовим ресурсом у розвитку, освіті та адаптації людини загалом. У контексті руху навичок ХХІ століття «креативність» із «критичним мисленням» систематично згадуються як життєві навички. Це найзатребуваніші навички у стейкхолдерів сьогодні, а, отже, невід'ємна запорука професійного успіху в майбутньому. Вони дають можливість людям підходити до проблем, викликів і можливостей з інноваціями та глибиною думки.

Креативність і критичне мислення є ключовими для ефективного викладання та навчання, мають значний вплив на успішність, залученість, відвідування та поведінку здобувачів.

Креативність в освітньому процесі передбачає, що здобувачі навчаються генерувати та застосовувати нові ідеї в межах конкретних контекстів, бачать реальні ситуації по-новому, визначають альтернативні рішення, пояснення або створюють нові зв'язки, які генерують позитивний результат, поєднують частини для створення чогось оригінального, вдосконалюють ідеї для виявлення нових можливостей, вибудовують «стратегічні теорії і практики». Продукти творчих зусиль можуть включати складні репрезентації та зображення, дослідження та перформанси, цифрові та комп'ютерні результати або відбуватися як віртуальна реальність.

Критичне мислення передбачає аналіз та оцінку власного мислення та мислення інших. Воно характеризується ясністю, точністю, доречністю, значимістю, глибиною, логікою, об'єктивністю.

Попри наявні численні наукові розвідки, присвячені змісту, ознакам, технологіям, інструментам розвитку креативності та критичного мислення, факторам впливу, малодослідженим залишається питання бар'єрів та інгібіторів креативності та критичного мислення у здобувачів ЗВО.

Неякісно організований освітній процес може перешкоджати розвитку креативності та критичного мислення через різні гальмівники. Розуміння адміністрацією та викладачами ЗВО цих перешкод має вирішальне значення у створенні сприятливого середовища для розвитку таких навичок у здобувачів.

У табл.1 ми наводимо приклади інгібіторів та окремі шляхи їх подолання. Результати, наведені в таблиці, отримані шляхом спостереження, аналізу, опитування здобувачів Горлівського інституту іноземних мов (м. Дніпро). Так, наприклад, механічне навчання передбачає запам'ятовування без розуміння, що гальмує творче та критичне мислення. Це пригнічує здатність здобувачів застосовувати знання інноваційними способами.

Стандартизовані тести часто заохочують до заучування, оскільки вони надають перевагу правильним відповідям над процесом мислення. Це відштовхує здобувачів від критичного та творчого мислення.

Страх невдачі може перешкоджати розвитку творчості та критичного мислення. Коли здобувачі побоюються зробити помилку, вони зазвичай уникають цього ризику, а також навіть не намагаються нові підходи.

Вплив різноманітних точок зору та досвіду має вирішальне значення для критичного мислення й креативу. Без такого впливу у здобувачів може сформуватись обмежений світогляд.

Надмірно структуровані навчальні програми залишають здобувачам мало місця для творчого мислення. Виникає нагальна потреба у застосуванні гнучких підходів.

Традиційне навчання, орієнтоване на викладача, обмежує загальну активну участь здобувачів та будь-яке їхнє бажання вирішувати проблемні питання. Важливо заохочувати студентську активність.

Намагання охопити великі об'єми навчальних програм можуть обмежити час, доступний для поглибленого дослідження та критичного мислення. Виникає потреба у більш зваженому підході про проектування програм.

Таблиця 1.

Інгібітори креативності та критичного мислення

Інгібітори	Характеристика та стратегії подолання
Механічне навчання і викладання	Надмірний акцент на запам'ятовуванні та повторюванні фактів, а не на розумінні та застосуванні. Варто впроваджувати активне навчання, проєктні завдання, відкриті запитання, пошукові завдання.
Стандартизоване тестування	Зосередження на стандартизованих тестах, які віддають перевагу зубрінню та перешкоджають критичному мисленню та творчості; оцінка тестування на основі нав'язаних ззовні критеріїв. Пропонується дослідити альтернативні методи оцінювання, які наголошують на вирішенні проблемних питань, критичному аналізі та індивідуальному оцінюванні.

Страх невдачі	Культура, яка стигматизує невдачі, спонукає здобувачів уникати ризиків та експериментів. Розвивати мислення, яке цінує навчання на помилках. Не використовувати прийом конкуренції як рушійної сили вдосконалення.
Відсутність різноманітних точок зору	Обмежений вплив різноманітних точок зору та досвіду може пригнічувати креативність і критичне мислення. Запроваджувати різновиди творчого читання та обговорення, спільні проєкти.
Надструктуровані навчальні програми	Суворе дотримання жорстких навчальних програм, які залишають мало місця для досліджень і творчості. Створити творчий простір для проєктів, керованих здобувачами, персоналізованих шляхів навчання.
Навчання, орієнтоване викладача на	Традиційні підходи, орієнтовані на викладача, які обмежують активну участь здобувачів і вирішення (розв'язання) проблем. Заохочувати підходи, орієнтовані на здобувача, групову роботу та навчання на основі запитів. Здобувач і процес у пріоритеті за освітню систему.
Апатичний, байдужий викладач	Відсутність бажання розвиватись професійно й творчо. Створювати центри натхнення викладачів. Пропрацювати методи натхненного викладання.
Особистість здобувача	Відсутність інтересу та зовнішньої мотивації у здобувача, страх перед невідомим, новим та/або іншим. Відсутність впевненості в собі, самоповаги, внутрішньої мотивації та інтересу, різноманітність страхів. Відсутність елементарних знань і навичок. Невідповідні навчальні дії та поведінка (метод та стиль навчання). Рекомендується запровадити модель «Залучення через партнерство» (студенти як партнери у навчанні та викладанні).
Часові обмеження	Охоплення великих об'ємів матеріалу навчальних програм можуть обмежувати час, доступний для поглибленого дослідження та критичного мислення. Брак часу на висловлення власних ідей, експерименти та втілення їх у життя. Зосереджуйтесь на опануванні основних понять, віддавати перевагу глибині над широтою. Обов'язково давати час і простір для

	обмірковування, надання та отримання зворотного зв'язку, давати можливість здобувачам висловлюватись і виражатись. Дефіцит часу – «вбивця» креативності людей.
Відсутність міждисциплінарної освіти	Відокремлені дисципліни перешкоджають застосуванню знань у різноманітних галузях. Рекомендується розробити міждисциплінарні курси та заохочувати міждисциплінарні дослідження.

У результаті проведеного дослідження нами були розроблені практичні кейс-інструменти для розвитку креативності та критичного мислення здобувачів. Окремі з них вже апробовуються під час опанування дисципліни вільного вибору «Драматургічний воркшоп».

ЛІТЕРАТУРА

1. Натхнення викладання. URL: <http://surl.li/milpn> (дата звернення: 03.10.2023).
2. Center for Inspired Teaching. URL: <https://inspiredteaching.org/> (дата звернення : 03.10.2023).
3. Christian Thomas Walter. Work Environment Barriers Prohibiting Creativity. URL: <http://surl.li/milpj> (дата звернення : 03.10.2023).
4. Murray Hunter. The Barriers to Creativity. URL: <http://surl.li/milpq> (дата звернення: 03.10.2023).

УДК 316.6

С. Ю. Скугоріна

наук. керівник – к. психол. н. Д. С. Дроздова

Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗАХИСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ